Наставна јединица 5: Читање са разумевањем текста писаног латиничким писмом

Milovan Glišić: *Prva brazda*

Uvrh sela Velike Vrbice, čak gore - već pod planinom Vratarnom - vidi se odovud, s Latkovačkih pogledi, skromna seoska kućica i uz nju dve-tri zgradice.

To je kuća udovice Mione. Pokojni Sibin Džamić poginuo je u drugome ratu iza Jankove klisure.

I sad se pričaju priče o Sibinovom junaštvu i kuraži. Ko ga god spomene u Velikoj Vrbici, svak će reći: "Bog da ga prosti!..."

Njegova Miona ostade samohrana s troje siročadi. Dva sinčića i jedna kći. Sve jedno drugom do uveta. Najstarijem, Ognjanu, beše tek sedam godina.

Seosku kuću ne može zadesiti grđa nesreća nego kad ostane bez muške glave.

Ta je nesreća zadesila još mnoge kuće u ovome kraju. Mnoga udovica žalila je i prežalila svoga domaćina. Posle godinu-dve dana neka se preudade; neka ode u rod i odvede svoju decu tuđem ocu. Sibinova Miona ne htede se ugledati na svoje, po nesreći, druge. Otresita i vredna žena prihvati u svoje ruke i teške ratarske poslove...

Mioni se sve činilo - doći će Sibin, pa kako će mu pogledati u oči kad zateče svoju kuću rasturenu i pustu!...

Pokojni Sibin ima dosta braće i bratanaca, odeljaka. Svi su vredni, otresiti, dobrodušni ljudi. Nema dana kad se koji od njih ne svrati kući Mioninoj - da joj pomogne štogod.

Najviše je pomagao Mioni mlađi brat Sibinov, Jelenko.

Ne jedanput govorio je Jelenko svojoj snasi:

- Zašto me, snaho, ne poslušaš? Što ne prećeš u našu kuću? Vidiš li, jadna ne bila, da ne možeš izići nakraj s tom dečicom!... Kud ćeš, jadnice, pre? Da imaš sto ruku, opet ne bi mogla tako sama stići da sve uradiš... Što ne dođeš barem dok ti dečica stanu na snagu?...

- Ne mogu, dešo! - odgovorila bi mu Miona uzdahnuvši.

- Ama što ne možeš, snaho? U našoj kući bilo bi ti i lakše i rahatnije...

- Kako bih ja, bolan dešo, mogla ugasiti ovo ognjište, gde su se ova siročad prvi put vatre ogrejala?... Šta bi rekla posle svojoj deci kad bi me zapitali: "Čija je, nano, ona kuća što je zarasla u korov i zovu, te niko ne sme ni danju u nju ući?... " Kad bih tako učinila, mene bi sapreo onaj hleb i so, što sam pojela u ovoj kući s pokojnim Sibinom!... Sačuvaj, bože!... Nikad, dešo, nikad!...

Jelenko samo slegne ramenima, pa zajmi ralo i volove, te ode na njivu da uzore Mioni koliko joj treba za usev.

Ti dobri ljudi pomagali su joj svakad u težem radu poljskom - što već ne može da savlada slaba ženska ruka. Oni joj uzoru malo njive, poseju i srede kao sebi. Ostalo radi sama Miona. Sama okopava, plevi, žanje. Nikad se neće požaliti da joj je teško. Hoće i u tome da joj pomognu. Njoj čisto bude krivo. Obično im odgovori:

Hvala vam! Gde je bilo teže tu ste mi pomogli. Ovo već mogu polako i sama!...

***

Prolazila godina po godina.

Miona se već navikla na samotinju i teret. Čisto sad ne bi verovala da može biti i drukčije! Deca joj poodrasla. Ognjan uzeo petnaestu godinu. Ide u školu. Veliki je đak. Dušanka navršila trinaestu. Ona uveliko odmenjuje majku u kućevnim poslovima. Ako Miona zorom podrani na njivu da užanje koji snop više, ili ode na livadu da poplasti ono što je Jelenko juče pokosio - neće u podne, kad se vrati kući, ostati bez ručka. Dušanka se brine o tom, kao kakva matora reduša. Ume čak i pogaču da umesi... Najmlađi, Senadin, uzeo je devetu godinu. Još gradi ponekad pucaljke od zove, ali je kadar da pričuva jaganjce i da istera ovce na popas. Vajdica je i od njega.

Hvala bogu, dečica su Mionina zdrava i vesela, razborita i vredna. Odevena su kao iz najbolje gazdinske kuće. Mioni je puno srce kad ih pogleda.

- Tići moji lepi!... - šaputala bi često, uzdahnuvši. - Bože jaki, molim ti se, podrži me u zdravlju i snazi dok mi ne ojačaju ova krila moja!...

Dobar je bog. On je saslušao ovu usrdnu molitvu samohrane udovice.

Ljudi iz sela divili su se durašnosti Mioninoj. Svud su je hvalili i njome ukorevali svoje domaćice kad bi se malo olenile. Samo jedno im beše za čudo: kako je mogla tako samohrana odvojiti od kuće Ognjana i opremiti ga u školu! To su joj kao i zamerali.

I sam Jelenko prekoreo je jedanput Mionu zbog toga. Beše se svratio sa svojim stricem, starim Jezdimirom, pa posle razgovora o svemu i svačemu, reći će snasi:

- Vala, svak ti se živi čudi kako se dajaniš... Jesi vredna, jesi pametna. Samo si nešto sludovala...

- A šta to, dešo? - upita Miona i pogleda Jelenka malo začuđeno.

- Što ono dete ne ostavi kod kuće, da ti barem štogod pomogne? Toliki imućniji i zadružniji ljudi, pa nisu kadri odvojiti svoje dece... Ti se ionako sirota i mučenica, pa...

- Ne dam ja, dešo, da mi deca budu poslednja u selu! - odgovori Miona i zamplami se malo u obrazu. - Pokojni Sibin, bog da ga prosti, često je govorio kako će, ako dočeka, školovati

Ognjana. Ja sam mu ispunila želju... Kad sam se mučila toliko godina, neće mi zar biti ništa ako se pomučim još neko vreme...

- Ono jest, snaho - poče stari Jezdimir. - Sve je to lepo i krasno: ali, opet, ti si, eto, sama u kući, pa ti je zauvar makar i mala pomoć i olakšica...

- Ta Ognjan će mi sad o Petrovudne izučiti i ostati kod kuće... Ako bog da zdravlja, daću odmah na jesen i Senadina. Neću ja da mi deca budu slepa kod očiju!... - odgovori Miona tako pouzdano i odsečno da joj ni Jelenko ni Jezdimir ne umedoše reči reći.

Prozboriše još dve-tri o drugim stvarima, pa se digoše i odoše.

Muž žena! - reče čiča Jezdimir polako, pošto odmakoše od kuće Mionine.

***

Nastao je časni post. Zima već prevalila. Ne duva više oštra ustoka ni hladni sever. Sad se beli vetar[1] igra golim granama visokih bukava - pošav od Župe, pa sve do Željina, Nerađe i Kopaonika. Sneg svud gotovo okopneo. Samo, onaj na Suhome rudištu ne haje za beli vetar: on će se rasplinuti tek posle - kad pripeku junske vrućine.

Na sve strane razmileli se vredni ratari. Oru njive, popevajući i nadajući se dobroj godini.

Tek u podne stiže Miona iz čaršije. Išla je tamo zorom da obiđe Senadina.

Ona je održala svoju reč. Ognjan je o Petrovudne dovršio četvrti razred, a Senadin je odmah po Preobraženju pošao u prvi.

Taman Miona ozdo uz voćnjak, a Dušanka ispade iz kuće. Stutoljila nešto u lepu šarenu torbičicu, pa sve nekud žuri.

- Kud ćeš ti, Dušanka?

- Enede! Zar i ti dođe!... - odgovori Dušanka gotovo kao i zbunjena. - Baš dobro, da ne ostane kuća sama... Eto, ja pošla tamo do brala...

- E? A gde je on?

- Na njivi tamo iza laza... Reče da mu odnesem ručak.

- A zar neće doći kući da ruča?

- Neće.

- A što?

- Otišao je s volovima i ralom...

- E! - čisto uskliknu Miona. - Pa što mi odmah ne kažeš, vesela bila? Daj meni tu torbicu! Ja ću mu odneti...

- Neka, nano, ti si umorna... Odneću mu ja... Pa, onda...

- Šta, čedo?

- Rekao mi brale da ti ne kažem odmah. "Hoću", veli, "da obradujem nanu..."

- O, bog mi ga obradovao!... Nisam ja, dete, umorna! Ta nisam ni osetila kad sam došla... Eh, baš ti ne valja posao - što mi odmah ne kaza! Vidiš ti njega!... Daj mi tu torbicu! Podne je eto prevalilo!... A je li otišao odavno?...

- Pa i nije. Tek ako je sad stigao na njivu... Miona brzo uze torbicu od Dušanke, zagleda šta je spremljeno, pa ode žurno.

Dušanka osta pred kućom - gledeći čisto začuđeno za svojom majkom.

***

Njiva iza laza nema više od dana oranja. Zemlja potakša; kad je dobra godina, rodi dve-tri krstine jarice.

Ognjan taman obrazdio prvu brazdu, pa hoće da ovrati... kad eto ti mu majke.

- Nuto moga matorca kako mi radi!...- kliknu Miona radosno, pritrčavši, pa uze grliti i ljubiti Ognjana.

Ognjan se malo iznenadi.

- Pa srećan ti rad, domaćine moj! - nastavi Miona. - Gle, gle! Kako je to krasna brazdica, pa kako je duboka!... O, mene lude! Govorim koješta, a ti si umoran, rabotniče moj!... Dela, evo... evo, seja ti spremila i ručak...

Tu Miona brzo povadi iz torbice što je spremljeno. Prostre torbicu, pa razredi po njoj: malo soli, luka, nekoliko pečenih krompira, tanku pogačicu, zastrug mežganika, pa i čuturicu, govoreći:

- E, gle ti Dušanke! Spremila ti i čuturicu vina. Matorka moja! Zna ona šta valja umornu čoveku... Ustavi ralo, sine! Dosta si mi radio!

I suze joj grunuše.

- Šta ti je, nano? - reče Ognjan sednuvši. - Ti plačeš?

- Ništa, sine, ništa! Eto smejem se!... Dela uzmi - gladan si, znam... Bogami, i ja se zabavih malo dole u čaršiji... Da znaš kako učitelj hvali Senadina!...

- Sedi i ti, nano, da ručamo zajedno - reče Ognjan lomeći i njoj parče pogačice.

- Neka, sine! Ručaću ja kod kuće... Dušanka me čeka - odgovori Miona stojeći i kao dvoreći sina.
- Ti misliš i ja sam umorna. Nisam, Ognjane! Mogu ja vazdan stojati, sinko!... Ama uzmi! Neka, stići ćeš. Ne moraš ti sve danas uzorati...

E, gle ti njega! Baš ore kao matorac! Kaže meni Dušanka... A ja mislim - šali se, vrag jedan!...

I opet joj suze udariše. Ona ih briše rukavom i smeje se.

Ognjan se čisto zbunio. Neki plamen udario mu u lice. Zausti da rekne nešto, pa baš ne ume.

Miona ga opet nudi.

Poče da ćereta s njime kao dete... sve stojeći. Reče kako će očuvati šenicu s te njive - samo za blage dane. Mesiće od nje česnicu, kolač za krsno ime. Najlepše je brašno od staroga žita.

- Samo ako dobro rodi - reče Ognjan. - Znaš i sama, nano, da nam je ova njiva ponajtakša... Žito se gotovo svakad izglavniča...

- O**,** rodiće, sine!... Mora roditi! Ta ovake zemlje nema ni u Moravi! Ovde nikad nije bilo ni glavnice ni ljulja... Videćeš ti kako će tu biti dobra pšenica!...

Ognjan poruča, pa se diže te prihvati opet ralo i ošinu volove...

Miona stoji i gledi sina kako kao petlić opskakuje, tegleći za ručicu i navijajući ralom čas na jednu čas na drugu stranu. Rad je težak, a detinja ruka još nejačka.

Nekoliko puta Miona htede da pritrči i da mu pomogne... ali nešto ne smede. Ni sama ne zna zašto!

Pribra torbicu, pa pođe polako kući.

Osvrtala se nebrojeno puta i gledala Ognjana. Videla je - kad je uzorao čak i treću brazdu!...

Obuze je neka čudna radost. I plače joj se - i smeje joj se. Ne zna ni sama zašto... Malo, pa tek prozbori onako sama: "Ta red je jednom da i mene bog obraduje!... I zar ja nisam srećna? Ko to kaže!... Te kako sam srećna! More, imam ja sina! Imam domaćina, hej... Neće meni više poslovati tuđe ruke... Aja!... Nema niko ovakvog detića. Eno ga ore!... Ne može bolje ni Jelenko!... Momak je to!... Još godinu-dve, pa ću ga i oženiti - ako bog da! O, ta i moja će kuća propevati!..."

Dušanka ne pamti da je ikad videla majku veseliju nego tad - kad se vratila s njive iza laza.. Došla je kući pevušeći neku veselu pesmicu.

ЗАДАТАК

- Након читања, покушај да одредиш књижевни род и врсту прочитаног текста.
- Наведи тему текста.
- Издвој главне ликове. Посебно обрати пажњу на личност удовице Мионе.
- Издвој место и време радње.
- На крају, уочи шта поручује текст који си прочитао.